

Reżyser filmowy

265407

Inna nazwa zawodu: nie występują

Zadania i czynności

W charakterystyce zawodu reżysera podkreśla się wymogi dotyczące znajomości estetyki przekazów audio-wizualnych, predyspozycji do działań kreatywnych oraz pełnego zakresu umiejętności kierowania wieloosobowym zespołem realizacyjnym. Twórcza praca reżysera filmowo-telewizyjnego jest niemożliwa bez wystarczającej wiedzy z zakresu techniki filmowej i telewizyjnej. Podstawowym zadaniem reżysera jest tworzenie przekazów komunikatywnych treściowo, poprawnych warsztatowo i co najważniejsze, atrakcyjnych jeśli idzie o ekspresję czyli angażujących emocje widza.

Rozwój filmu, telewizji, video i towarzyszący temu niezwykle postęp w dziedzinie jakości „narzędzi” poszerzył możliwości twórcze, zwiększając zarazem wymagania widzów. Konieczność sprawnego posługiwania się techniką filmową lub telewizyjną, stawia przed reżyserem wymóg stałego uzupełniania wiedzyo technologiach związanych znowymi możliwościami kamer telewizyjnych, kamer filmowych, mikserów wizyjnych i fonicznych. Zmieniająca się świadomość widza kinowego i telewizyjnego w sferze odbioru przekazów audiowizualnych, oswojenie się z najbardziej skomplikowanymi strukturami narracyjnymi, stwarza konieczność poszukiwania oryginalnych i atrakcyjnych środków wyrazu.

Proces twórczy prowadzony jest przez reżysera w sposób ciągły, nie określony żadnymi regułami czasowymi, w każdym miejscu, w każdej sytuacji. Projektując dzieło wykonuje pracę intelektualną. Realizując je, materializuje w warstwie obrazu i dźwięku wyobrażenia, zapisane w scenariuszu, scenopisie, projektach plastycznych, partyturach muzycznych. Praca reżysera na planie filmowym, czy też w studiu telewizyjnym wymaga nieustannego podejmowania decyzji artystycznych i organizacyjnych. Proces realizacji zdjęć filmowych czy rejestracji telewizyjnej to działania realizacyjno-technologiczne, ale jego skutki mają charakter twórczy, podlegają interpretacji w kategoriach artystyczno-estetycznych. Koncepcja filmu, czy programu zawarta w scenariuszu, podlega konfrontacji z materialną rzeczywistością realizacyjną. Reżyser samodzielnie pracuje nad własnym lub innego autorstwa scenariuszem, analizuje didaskalia i teksty dialogów, w celu przygotowania ostatecznej wersji projektu. Scenariusz, scenopis to tylko zapisy intencji. Film czy program to wynik twórczej pracy wielu artystów, realizatorów, techników materializujących nadzieje i oczekiwania. We współpracy z operatorem obrazu lub realizatorem wizji przygotowuje scenopis, nazywany również scenariuszem reżyserskim. Scenopis to materiał literacki o specjalnym charakterze. Jest zwerbalizowanym projektem opisującym nie tylko treść filmu czy programu, ale i środki wyrazowe, techniki realizacyjne jakie zostaną zastosowane dla wyartykułowania projektowanych treści. Zdarza się, że zapis tekstowy wzbogacony jest szkicami sytuacyjnymi czy też projektami rozwiązań kompozycyjnych. Reżyser współtworzy z kierownikiem produkcji plan generalny. Wybiera lub akceptuje skład ekipy, zwracając szczególną uwagę na najbliższych współpracowników i pozostawiając niezbędny zakres swobody decyzyjnej innym współpracującym twórcom. Definiuje zadania twórcze, realizacyjne i techniczne dla operatorów obrazu i dźwięku, scenografa i kostiumologa, dekoratora wnętrz i charakteryzatora - w przypadku filmu. Analogicznie postępuje w przypadku realizacji telewizyjnej z realizatorami wizji,

światła, dźwięku, zespołem pionu scenograficznego. Reżyser zatwierdza wszystkie projekty dzieł odrębnych, stanowiących integralną część projektu generalnego. Przeprowadza zdjęcia próbne, obsadza aktorów i określa ich zadania. Akceptuje dekoracje, kostiumy, rodzaj charakteryzacji. Reżyser uczestniczy również w nagraniach muzyki komponowanej specjalnie dla tego filmu lub programu. Przeprowadza próby interpretacyjne i sytuacyjne próby kamerowe. Kieruje pracą ekipy, przy rejestracji programu lub zdjęciach do filmu. Wspólnie z odpowiednimi specjalistami, przeprowadza montaż i udźwiękowienie. Akceptuje kopie wzorcową filmu lub kopię emisyjną programu. Uczestniczy w kolaudacji i w określeniu warunków promocji i dystrybucji lub emisji dzieła.

W przypadku gdy w skład programu studyjnego wchodzi sekwencje, felietony filmowe, reżyser telewizyjny przygotowuje je sam zgodnie z wyżej opisanymi kryteriami działania lub nadzoruje pracę dziennikarza-realizatora lub innego autora, spełniając w odniesieniu do tych segmentów dzieła funkcję reżysera odpowiedzialnego.

Pracę reżysera można określić jako: poznawczą - ze względu na podejmowanie nowych tematów i poszukiwanie dla nich nowych rozwiązań realizacyjnych; produkcyjną - ponieważ tworzy się produkt posiadający określone cechy materialne i techniczno-technologiczne; artystyczną - ze względu na to, że powstaje dzieło autorskie jako wartość niematerialna w postaci utworu audiowizualnego, oddziałująca na intelekt i wrażliwość widza.

Reżyser tworzy film lub program współpracując z wieloosobową ekipą produkcyjną. W jej skład wchodzi twórcy, artyści, aktorzy, statyści, dziennikarze, prezenterzy, technicy, inżynierowie, rzemieślnicy oraz osoby z rzeczywistości pozamedialnej stający się bohaterami lub uczestnikami programu. W swojej pracy nierzadko styka się ze światem przyrody, przedmiotami kultury materialnej i przedmiotami codziennego użytku, które zostały opisane w scenariuszu i stają się tworzywem kompozycyjnym.

Osoba pracująca w tym zawodzie wykorzystuje w równym stopniu swój intelekt jak zmysły postrzegania sensorycznego.

Jest bardzo aktywny, w nieustannym ruchu. Spotyka i komunikuje się z bardzo dużą ilością ludzi. Porozumiewa się werbalnie i słownie, bywa, że bardzo dużo mówi, nie tylko w ojczystym języku, jak ma to miejsce w przypadku coraz częstszej produkcji międzynarodowej.

Podczas pracy stoi, chodzi, siedzi, w zależności od warunków. Czasami przebywa w niewygodnej pozycji, gdy wymaga tego charakter realizacji (trudno dostępne miejsca, w których znajduje się kamera). Jest to ciężka praca, bardzo wyczerpująca intelektualnie i fizycznie, o nierównomiernym rozkładzie wysiłku.

Środowisko pracy

materialne środowisko pracy

Praca reżysera wykonywana jest w różnych miejscach, w zależności od potrzeb realizacyjnych. Może to być studio telewizyjne, atelier, plenery, świat podwodny, podziemny, nadwodny i powietrzny. Często pracy reżysera towarzyszą: hałas, słabe lub intensywne oświetlenie, niebezpieczeństwa w postaci przemieszczających się przedmiotów na planie, śliskich powierzchni, spadających przedmiotów, czy położenia

stanowiska pracy (krzesła) na różnych wysokościach, gdzie reżyser może swobodnie oglądać szczegóły rejestrowanej sceny.

Oczywiście jak w każdym zawodzie, wymagającym szczególnej aktywności fizycznej, istnieje ryzyko zachorowania na choroby narządu ruchu, wzroku, słuchu i nerwicę.

warunki społeczne

Praca reżysera wymaga bardzo intensywnych kontaktów z wieloma ludźmi, o różnej osobowości. Wydaje im dyspozycje, udziela rad, konsultuje, wysłuchuje propozycji, negocjuje różne rozwiązania. Często w zespole występują konflikty, które reżyser musi rozwiązać, w sposób gwarantujący sprawne organizacyjnie i artystycznie efektywne działania.

W trakcie pracy porozumiewa się głównie ustnie i w określonych przypadkach, wydając polecenia, za pośrednictwem urządzeń komunikacyjnych, takich jak: systemy nagłaśniające, radiotelefony, interkomy, tuby głosowe.

warunki organizacyjne

Reżyser pracuje z różną intensywnością, w nienormowanym czasie pracy, zarówno w dzień jak i w nocy. Zawód ten wymaga działania również w dni ustawowo wolne, co związane jest ze specyfiką funkcjonowania telewizji lub produkcji filmowej. Reżyser ponosi odpowiedzialność za to, co robi przed producentem, który go zatrudnił, choć ten nadzoruje jedynie wybór głównych celów i zadań. Reżyser jest zatem podwładnym wobec zleceńodawców i kierownikiem o najszerszych kompetencjach dla całej ekipy realizacyjnej. Odpowiada za artystyczny wyraz dzieła, co warunkowane jest jakością jego współpracy z ekipą realizacyjną.

Często zawód reżysera wymaga wyjazdów, także poza granice kraju, jeśli jest to spowodowane ustalonymi w scenariuszu miejscami akcji lub innym motywami twórczo-realizacyjnymi. Jest to interesujące poznawczo, ponieważ można zwiedzić wiele ciekawych miejsc, nawiązać kontakty z różnymi ludźmi.

Wymagania psychologiczne

Reżyser musi wykazywać specyficzne predyspozycje do pracy w zawodzie. I tak warunkami koniecznymi są: zdolność precyzyjnego formułowania własnych myśli i komunikatywnego ich przekazywania innym, zdolność organizowania pracy zespołowej, bogata wyobraźnia przestrzenna. Ważna jest także umiejętność wnikliwej i wszechstronnej obserwacji, pamięć wzrokowa i słuchowa, podzielność uwagi. Warunkami pożądanymi natomiast są: uzdolnienia plastyczne, muzyczne (słuch) lub aktorskie oraz uzdolnienia literackie. Reżyser musi poza wiedzą, posiadać różnorodne umiejętności nabyte, w tym najważniejszą, tworzenia dobrej atmosfery pracy zespołowej, motywowanie poszczególnych zadań, zachęcanie do pracy, konsekwentne egzekwowanie wykonania zleceń, sprawiedliwe likwidowanie konfliktów w zespole. Istotna jest duża wiedza z dziedziny historii, literatury, sztuki, muzyki, filmu, telewizji czy historii obyczajów. Osoba pracująca w tym zawodzie musi umieć przeprowadzić analizę tekstów literackich, stylów plastycznych, muzycznych i interpretacyjnych (np. aktorskich). Niezbędna jest umiejętność myślenia dramaturgicznego. Przy realizacji częściowych rozwiązań musi umieć analizować przebieg poszczególnych ujęć, sekwencji, scen - mając w świadomości strukturę całego dzieła.

Reżyser powinien posiadać wiedzę o rzemiośle poszczególnych członków ekipy: operatora obrazu, operatora dźwięku, scenografa, aktorów oraz realizatorów wizji, światła i dźwięku w przypadku telewizji. Wiedza i umiejętność jej praktycznego zastosowania z zakresu psychologii percepcji, a także o zasadach inscenizacji i kompozycji przestrzennej oraz reguł montażu kreacyjnego i narracyjnego, są kolejnymi niezbędnymi cechami reżysera.

W przypadku reżysera telewizyjnego dochodzi jeszcze wiedza z dziedziny montażu telewizyjnego w technikach elektronicznych (liniowych i nielinowych), realizacji programów w systemach wielokamerowych, wiedza o oświetleniu studyjnym i oczywiście podstawowa znajomość działania i obsługi sprzętu elektronicznego (kamery, krany, miksery, interkomy, edytory tekstu, techniki mikrofonowe itp.).

Wymagania fizyczne i zdrowotne

Reżyser powinien cieszyć się ogólnie dobrym zdrowiem. Ważne w jego pracy są głos, wzrok, słuch i odporność psychiczna, najbardziej obciążone podczas wykonywania zadań.

Warunki podjęcia pracy w zawodzie

Reżyser musi mieć ukończone wyższe studia artystyczne, filmowe lub telewizyjne na kierunku reżyserii. Zanim jednak przystąpi do studiów zawodowych pożądane jest ukończenie innych studiów w dziedzinach artystycznych (np. plastycznych, muzycznych, aktorskich), humanistycznej lub dysponować rozległą wiedzą z tych dyscyplin. Kwalifikacja na studia reżyserskie ma charakter wieloetapowego konkursu.

Możliwości awansu w hierarchii zawodowej

W zawodzie reżysera awans w potocznym rozumieniu tego słowa jest niemożliwy. Perfekcyjnie wykonywana praca może przynieść wysokie wynagrodzenia, uznanie widzów i krytyki i znaczące propozycje nowych realizacji. Istnieje też szansa wpisania swoich dzieł do dorobku kulturalnego kraju, regionu lub, jak bywa w nielicznych przypadkach, całej kultury światowej. Zaletą, choćnie dla wszystkich, może być publiczna popularność i międzynarodowa sława.

Możliwości podjęcia pracy przez dorosłych

Pracę w zawodzie reżysera mogą wykonywać zarówno kobiety mężczyźni. Wiek startu zawodowego nie jest specjalnie określony. Liczą się bowiem wiedza, doświadczenie, umiejętności i co najtrudniejsze do zdefiniowania - talent. Sukces może odnieść osoba młoda i starsza. Ważne, by być dobrym fachowcem, interesującym twórcą i do tego mieć dużo szczęścia.

Możliwości zatrudnienia

Informacje będą sukcesywnie uzupełniane.

Zawody pokrewne

- reżyser teatralny

- realizator telewizyjny

Polecana literatura

May R., Język filmu. (skrypt) PWSF w Łodzi 1956 i Wydawnictwa PRiTV 1970

Reisz K., Technika montażu filmowego., WAiF 1967

Pieniak S., Podstawy decyzji montażowych. (skrypt) Wydział Radia i Telewizji Uniwersytetu Śląskiego; Katowice 1980

Studia z teorii przekazu dźwięku. Praca zbiorowa pracowników katedry Reżyserii i Akustyki Muzycznej; Wydziału Reżyserii Dźwięku Akademii Muzycznej w Warszawie dla TVP S.A.

Borys-Damięcka B., Zasady realizacji audycji telewizyjnej (skrypt dla dziennikarzy telewizyjnych). Ośrodek Szkolenia i Analiz Programowych TVP S.A.; Warszawa 1996.

Realizacja obrazu filmowego i telewizyjnego (skrypty) Zeszyty 1 - 28. PWSFTViT w Łodzi i Wydawnictwa Radia i Telewizji; Warszawa 1972-85.